

Eindrapport

ACTIVITEITENPLAN ONTHEFFINGSAANVRAAG FLORA- EN FAUNAWET VOOR AGRO BUSINESS CENTRE TE OPHEUSDEN

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

ACTIVITEITENPLAN ONTHEFFINGSAANVRAAG FLORA- EN FAUNAWET VOOR AGRO BUSINESS CENTRE TE OPHEUSDEN

rapportnr. 2015.1849

april 2015

In opdracht van:
Gemeente Neder-Betuwe
Postbus 20
4043 ZG OPHEUSDEN

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2015.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	2
1.1 INLEIDING.....	2
1.2 DE PLANNEN EN PLANNING	2
1.3 OPBOUW ACTIVITEITENPLAN	4
 2. ECOLOGIE AANGEVRAAGDE SOORTEN	5
2.1 RUGSTREEPPAD	5
2.2 KLEINE MODDERKRUIPER.....	5
2.3 BITTERVOORN	5
2.4 RIVIERDONDERPAD	6
 3 MITIGERENDE EN COMPENSERENDE MAATREGELEN	7
3.1 RUGSTREEPPAD	7
3.2 KLEINE MODDERKRUIPER, BITTERVOORN EN RIVIERDONDERPAD	8
3.3 VEREISTEN	9
 4. CONCLUSIE.....	11

1. INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen voor de ontwikkeling van het Agro Business Centre Opheusden (ABC; een bedrijvenpark voor aan de laanboomteelt gelieerde bedrijven). In figuur 1 is de ligging weergegeven¹. Door middel van een gerichte veldinventarisatie is vastgesteld dat er beschermde amfibieën (rugstreeppad) en vissen (kleine modderkruiper, bittervoorn, rivierdonderpad) voorkomen en nadelig worden beïnvloed en op grond hiervan is voor de realisatie ontheffing van de Flora- en faunawet noodzakelijk². Op grond hiervan heeft de Gemeente Neder-Betuwe aan Adviesbureau Mertens B.V. uit Wageningen gevraagd om een plan op te stellen hoe omgegaan dient te worden met het voorkomen van deze beschermde soorten. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van dit zogenaamde activiteitenplan.

Figuur 1. Globale ligging van het Agro Business Centre Opheusden te Opheusden.

1.2 De plannen en planning

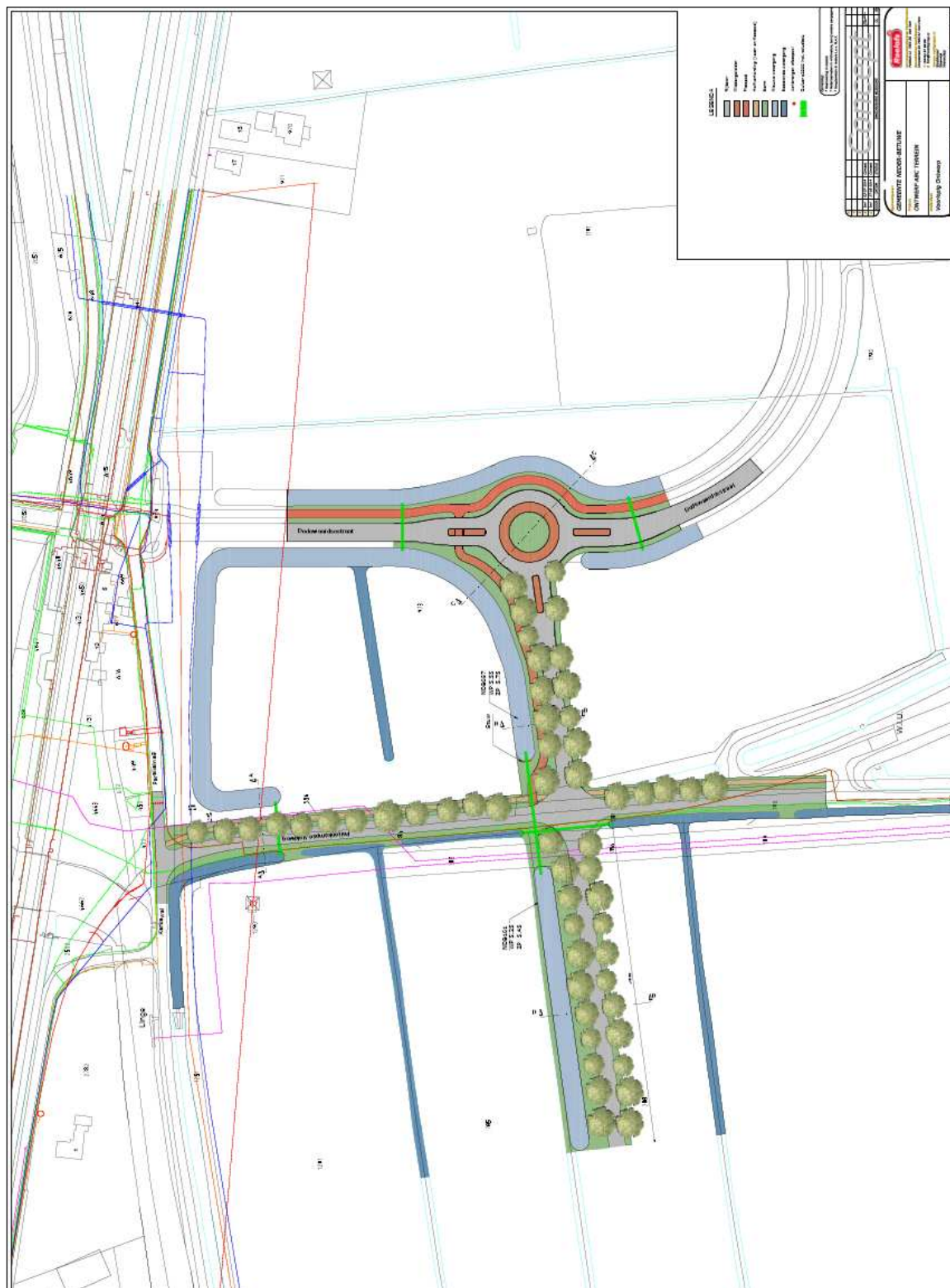
In december 2014 is de structuurvisie van het Agro Business Centre te Opheusden door de gemeenteraad vastgesteld. De raad heeft daarbij €3,1 miljoen krediet beschikbaar gesteld om het openbaar gebied aan te leggen (rotonde, wegen, riolering, water). Tevens is er een koopovereenkomst gesloten tussen de gemeente en een bedrijf die ziet op vestiging binnen het ABC (8.500 m² op het perceel ten zuidwesten van de aan te leggen rotonde). Er wordt op dit moment een bestemmingsplan opgesteld voor de aanleg van de infrastructuur, die naar verwachting in juni of juli 2015 door de raad kan worden vastgesteld. Voor de bedrijfsvestiging zal een losse planologische procedure worden doorlopen.

In de bijgevoegde structuurvisie in de ontheffingsaanvraag staat (p. 10 en 11) een beleidsmatige onderbouwing van het ABC. Het ABC op deze plek past binnen provinciaal en regionaal beleid. Het

¹ Gekozen is voor een digitale kaart van Opheusden omdat analoge kaarten (topografische kaarten conform formulier 75C Ff-wet) niet het meest recent zijn.

² Adviesbureau Mertens, 2014. Beschermde soorten ter plaatse van en direct rond Agro Business Centre Opheusden. Wageningen, 1-10.

voornemen is om in het najaar van 2015 te starten met de aanleg van de rotonde en wegen. Ten oosten van de Dodewaardsestraat zal een waterpartij worden aangelegd (zie belijning plangrens) met een omvang van ongeveer 0,5 hectare. Momenteel wordt hiervoor een ontwerp gemaakt. Dit kan worden gecombineerd met natuurontwikkeling (eventuele opgaven kunnen hierin ondergebracht worden) die voortkomen uit onderhavig activiteitenplan.

Figuur 2. Schetsontwerp Agro Business Centre te Opheusden.

De uiteindelijke invulling van de bouwblokken is nog niet (geheel) bekend en zal samen hangen met het moment van succesvolle realisatie van de ruimtelijke procedure (bestemmingsplanprocedure) alsmede de vraag naar de betreffende kavels.

1.3 Opbouw activiteitenplan

In hoofdstuk 2 wordt de ecologie van rugstreeppad, kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad beschreven en in hoofdstuk 3 worden mitigerende en compenserende maatregelen weergegeven voor deze soorten. Tot slot wordt in hoofdstuk 4 een conclusie gegeven.

2. ECOLOGIE AANGEVRAAGDE SOORTEN

2.1 Rugstreeppad

De rugstreeppad komt vooral voor in midden- en West-Europa. Het is een typische pionierssoort van open gebieden. In deze gebieden heeft de rugstreeppad een voorkeur voor los en zanderig bodemsubstraat. Ondanks dat de rugstreeppad in Nederland aan de rand van zijn verspreidingsgebied leeft, komt hij hier relatief veel voor. Gebieden waar de rugstreeppadden talrijk voor kunnen komen zijn zandige terreinen met een betrekkelijk hoge dynamiek, zoals de duinen, de uiterwaarden van de grote rivieren, opgespoten terreinen, heideveldjes en akkers. Maar hij wordt ook op klein- en veengronden aangetroffen. Voor de voortplanting is de rugstreeppad afhankelijk van ondiepe wateren, die snel opwarmen. Vaak wordt gebruik gemaakt van tijdelijke poeltjes en plassen. De rugstreeppad is opgenomen in bijlage 4 van de Habitatrichtlijn en daardoor streng beschermd is het kader van de Flora- en faunawet. Tevens staat de rugstreeppad op de Rode lijst van bedreigde diersoorten met het criterium gevoelig (zie tabel 1).

2.2 Kleine modderkruiper

De kleine modderkruiper komt wijd verspreid over Nederland, in zowel stilstaande als stromende wateren, voor. De soort wordt met name in kleinere wateren vastgesteld met relatief veel plantengroei. Hier worden ook veel juveniele soorten aangetroffen hetgeen wijst op voortplanting. De voortplantingsperiode vindt plaats van april tot juni. Eieren worden dan willekeurig afgezet aan planten en stenen. De soort wordt met name op de bodem vastgesteld. Deze typische bodembewoner is dan ook voornamelijk 's nachts actief. Overdag houdt de kleine modderkruiper zich schuil. De kleine modderkruiper is matig beschermd en niet bedreigd.

2.3 Bittervoorn

De bittervoorn is een zeer kleine vissoort (5 tot 8 cm, max 10 cm) die behoort tot de karperachtigen. Hij bezit een hoge rugvin en heeft een (blauwe) anaalstreep. Van de meeste inheemse Nederlandse vissen is het voedsel overwegend dierlijk. De bittervoorn heeft echter een lange darm en is daardoor aangepast aan een dieet met veel plantaardig materiaal zoals kiezelalgen. Deze microscopisch kleine algen worden van stenen "gegraasd" –reden waarom de vis vaak onder stenen bruggetjes en duikers te vinden is en amper wordt aangetroffen-. Het voorkomen van de bittervoorn is sterk gerelateerd aan het voorkomen van schildersmosselen of zwanenmosselen (grote zoetwatermosselen), die nodig zijn bij de voortplanting. De eieren van bittervoorn worden in de mantelholte van de mosselen afgezet; ze komen daar uit en de larven blijven er tot ze gaan zwemmen. Gedurende het leggen van de eieren worden jonge mosselen uitgestoten en hechten zich gedurende enige tijd aan de kieuwen van de bittervoorn. Dit is tevens een manier voor mosselen om zich te verspreiden. Evenals de bittervoorn komen mosselen voor in vrij heldere, kleine wateren. Aldaar moet de sliblaag niet te dik zijn omdat de mosselen zich anders niet kunnen vastzetten. Enig slib (modder) is echter optimaal voor de voedselvoorziening van de mosselen. Als door baggerwerkzaamheden of ander onderhoud de mosselen van de bodem verdwijnen, is het paaibiotop van de bittervoorn verdwenen. De paaitijd loopt van april tot juni. De bittervoorn vereist daarnaast voldoende waterplanten omdat anders de verschillen in milieuomstandigheden zoals zuurstofhoeveelheid te groot zijn. De bittervoorn wordt dan ook aangetroffen in stilstaande wateren, zoals schone poldersloten en vijvers met een gevarieerde plantengroei en plantenrijke oevers en meren. In zeer langzaamstromend water (onder de 10 cm/s) komt de bittervoorn voor in begroeide oevers en rivieren en meanders van laaglandbeken. De minimale waterdiepte voor het voorkomen van bittervoorn bedraagt 50 cm. In diepe

droogmakerijen zoals bijvoorbeeld rond Mijdrecht komt de soort niet voor; op veel plaatsen welt zout water op in diepe droogmakerijen waardoor het water ongeschikt leefgebied is voor zoetwatermosselen. Als gevolg van kanalisatie en watervervuiling is de bittervoorn op de Rode lijst van bedreigde diersoorten gekomen als kwetsbaar (tweede categorie) en is zwaar beschermd onder de Flora- en faunawet.

2.4 Rivierdonderpad

De rivierdonderpad werd in Nederland tot de soort *Cottus gobio* gerekend. In 2007 is aangetoond dat *Cottus Gobio* niet in Nederland voorkomt. De in Nederland aanwezige donderpadden bleken *Cottus perifretum* (rivierdonderpad) en *Cottus rhenanus* (beekrivierdonderpad) te zijn (Crombaghs e.a., 2007, Dorenbosch e.a., 2008). In Gelderland komen zowel de rivier- als de beekdonderpad voor. De huidige beschermingsstatus van de rivierdonderpad berust op *Cottus gobio* als gevolg van het feit dat de rivierdonderpad in veel beeksystemen in het verleden is verdwenen als gevolg van watervervuiling en normalisatie. De soort is met name gevoelig voor zware metalen en lage zuurstofgehalten. Door recente opsplitsing is nog geen onderscheid in de beschermingsstatus van de rivierdonderpad en die van de beekdonderpad. Hierdoor blijft de beschermde status voor rivierdonderpad ook van toepassing voor de andere rivierdonderpadden. Dit was immers het doel van de wetgever. De rivierdonderpad wordt in Gelderland vaak gezien in stilstaande, zuurstofrijke wateren, zoals oevers met stenen en veel windwerking (als gevolg van de zuurstofvoorziening), doch ook in beken (beekdonderpad).

Tabel 1. Overzicht van de aangevraagde soorten in relatie tot de beschermingsstatus (Flora- en faunawet, Habitatrichtlijn) en de mate van bedreiging (Rode lijst).

Ned. Naam	Latijnse naam	Beschermings- status Ff-wet	Habitatrichtlijn	Rode lijst
Rugstreeppad	<i>Bufo calamita</i>	Zwaar beschermd	Bijlage 4	Gevoelig
Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>	Matig beschermd	-	-
Bittervoorn	<i>Rhodeus amarus</i>	Zwaar beschermd	Bijlage 4	Kwetsbaar
Rivierdonderpad	<i>Cottus gobio</i>	Matig beschermd		Niet bedreigd

3 MITIGERENDE EN COMPENSERENDE MAATREGELEN

3.1 Rugstreeppad

Voorkomen

De rugstreeppad is in 2014 tijdens gericht veldonderzoek vastgesteld ter plaatse van en in de omgeving van Agro Business Centre te Opheusden. In 2014 werd de rugstreeppad met het gericht onderzoek op meerdere plaatsen aangetroffen.

Maatregelen

Ten oosten van de Dodewaardsestraat zal een waterpartij worden aangelegd (zie figuur 3) met een omvang van ongeveer 0,5 hectare. De omvang van ongeveer 0,5 hectare komt overeen met de aangetroffen aantallen padden die dienen voort te leven in het plangebied van Agro Business Centre te Opheusden. Dit water dient een natuurfunctie te krijgen die gericht is op de rugstreeppad. Dit kan worden gerealiseerd door realisatie van enkele amfibieënpoeien. Het te compenseren leefgebied dient te bestaan uit nutriëntenarm materiaal zoals zand. Binnen het compensatiegebied dienen poelen te worden aangelegd van beperkte diepte en niet te groot. Er dient daarnaast voorkomen te worden dat het gebied makkelijk te bereiken is voor mensen. Verder dient er voorkomen te worden dat te compenseren gebied uitspoelt. Daarnaast moet het wel bereikbaar blijven voor de rugstreeppad. Dit betekent dat er in- en uitstapplaatsen moeten komen met de omgeving. Daarnaast dienen de poelen niet in verbinding te staan met oppervlaktewater om kolonisatie van met vis te voorkomen. Het voorkomen van vis is namelijk negatief voor het voorkomen van amfibieën.

Figuur 3. Streefbeeld poelen.

Ter voorkoming van het doden of verwonden van de padden is het voornemen om de het plangebied van Agro Business Centre te Opheusden, waar werkzaamheden plaats vinden, uit te rasteren met landbouwfolie. Aanwezige padden dienen dan vervolgens weggevangen te worden. Door het folie in te graven en een hoogte aan te houden van 40 centimeter wordt een onoverkomelijke barrière gecreëerd voor de rugstreeppad. Het plastic is namelijk glad en de rugstreeppadden kunnen zich niet door het folie graven. Uiteraard moeten de bouwlocaties wel bereikbaar zijn voor onder andere gemotoriseerd verkeer. Dit kan plaats vinden door aan één zijde een toegang te realiseren en ter plaatse een wildraster te plaatsen met uitlopmogelijkheden naar buiten het gebied voor kleine dieren zoals de rugstreeppadden. Het aanleggen van deze voorzieningen zal plaats vinden buiten de kritieke periode van de rugstreeppad (overwintering (oktober t/m maart) en periode van voortplanting (mei t/m augustus)). Nadat een locatie is uitgerasterd zal

deze locatie worden leeggevangen waarna de aanlegfase kan starten. Deze aanlegfase kan jaarrond plaatsvinden omdat in het plangebied van Agro Business Centre te Opheusden, waar werkzaamheden plaats vinden, geen padden meer voorkomen.

Figuur 4. Waterpartij ten oosten van de Dodewaardsestraat met een omvang van ongeveer 0,5 hectare die een functie zal krijgen als leefgebied voor de rugstreeppad.

Gebruiksfase

Ten oosten van de Dodewaardsestraat zal een waterpartij worden aangelegd met een omvang van ongeveer 0,5 hectare. Binnen dit deel kan de rugstreeppad blijven leven. Om het voorkomen van de rugstreeppad te stimuleren zullen twee poelen worden gerealiseerd met een omvang van minimaal ongeveer 10 m² per vijver. Op deze manier kan de rugstreeppad zich ook voorplanten op het Agro Business Centre te Opheusden waardoor het voorkomen op het terrein is verzekerd. Bestendig beheer en gebruik zijn voldoende om de gerealiseerde situatie in het natuurcompensatiegebied in stand te houden.

2.2 Kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad

Voorkomen

De kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad komen voor in de Beek (noord-zuidwatergang). Plaatselijk zal deze beek worden verlegd. Als gevolg van de verlegging zal tijdelijk leefgebied van de (beschermde) vissen verloren gaan.

Maatregelen

Er zijn gerichte maatregelen vereist om te voorkomen dat de (beschermde) vissen worden gedood in de aanlegfase. Deze bestaan achtereenvolgens uit:

1. Het veiligstellen van de oude stroomgeul.
2. Het aanleggen van de nieuwe stroomgeul zonder doorgang naar de oude stroomgeul.
3. Het openzetten van de nieuwe stroomgeul.
4. Het verjagen en wegvangen van de vissen uit de oude stroomgeul.
5. Het leegpompen van de oude stroomgeul en het verplaatsen van de resterende vissen.

Daarnaast is het van belang dat:

- Gedurende de bouw voorkomen wordt dat er afvalwater in de beek komt.
- De bodem van de nieuw te graven beek zal gaan bestaan uit klein met een zandige bovengrond.
- De oevers onder de beek natuurlijk zijn en bestaan uit natuurlijk materiaal.

Gebruiksfasen

Na verlegging van de beek zijn geen specifieke maatregelen noodzakelijk. Bestendig beheer en gebruik zijn voldoende om de gerealiseerde situatie in stand te houden.

3.3 Vereisten

Voorwaarden uit de Flora- en faunawet ten aanzien van de aantasting van verblijfplaatsen van strikt beschermde soorten (rugstreeppad en bittervoorn) zijn:

1. Er zijn geen alternatieven;
2. Het duurzaam voortbestaan van de populatie is niet in het geding.
3. Er is sprake van een bij de wet genoemd belang.

Ad 1. Er zijn geen alternatieven

In het plangebied van Agro Business Centre te Opheusden komen de rugstreeppad en bittervoorn voor. De rugstreeppad komt op veel meer plaatsen voor in gebieden langs de rivieren die braak liggen of die het pioniersstadium niet zijn ontgroeid. Een andere manier van werken zal er tevens niet aan bijdragen dat de rugstreeppad minder wordt verstoord dan in de huidige situatie.

Ten aanzien van de bittervoorn geldt dat voor de realisatie een tijdelijke verstoring geldt. Het verleggen van de beek is van belang omdat anders het plan niet op een goede manier kan worden uitgevoerd.

Ad 2. Duurzame voortbestaan van de soort

Het is aannemelijk dat de realisatie van het Agro Business Centre te Opheusden niet zal samen gaan met aantasting van de populaties van de betreffende soorten. Deze soorten kunnen namelijk gewoon verder leven. Dit leefgebied wordt ook beschermd door de bestemming water / groen binnen het bestemmingsplan.

Ad 3. Belang

Voor het goed functioneren van de boomteelt in en rond Opheusden is een Agro Business noodzakelijk. Het betreft een bedrijvenpark voor aan de laanboomteelt gelieerde bedrijven. Opheusden vormt daartoe de geëigende locatie omdat Opheusden het centrum is van de boomteelt en de plaatselijke economie zeer wel gebaat is bij een Agro Business Center.

De ontwikkeling van het ABC Opheusden staat genoemd in zowel provinciale, regionale als gemeentelijke beleidsdocumenten.

Algemene Structuurvisie Ruimtelijke Ordening (Streekplan, 2005), Structuurvisie bedrijventerreinen en werklocaties 2010, Omgevingsvisie, 2014.

Over het ABC is in het streekplan c.q. de Algemene Structuurvisie Ruimtelijke Ordening van de provincie Gelderland opgenomen dat de gemeente Neder-Betuwe samen met de sector de haalbaarheid onderzoekt

van een projectvestiging in Opheusden en omgeving van bedrijven en voorzieningen die van cruciaal belang zijn voor de boomteeltbedrijven, zoals agro-logistieke bedrijven en voorzieningen. De provincie ondersteunt dit initiatief en wil daarmee bevorderen dat er ruimte geboden wordt voor de logistiek van de sector ten behoeve van efficiënt en duurzaam transport. In de structuurvisie bedrijventerreinen wordt aangegeven dat specifieke bedrijfssectoren zoals agroproductie een bijzondere ontwikkeling doormaken en een passende plek nodig hebben. De provincie wil er voor zorgen dat ook deze sectoren zo goed mogelijk kunnen worden geacommodeerd.

In de Omgevingsvisie staat dat de provincie ter versterking van de tuinbouwclusters enige ruimte biedt voor gesegmenteerde agro-gelieerde bedrijfsterreinen. ABC Opheusden wordt als belangrijk voor de sector benoemd. Agrobusiness wordt als een van de pijlers in de Regio Rivierenland gezien.

Regionaal Programma Bedrijventerreinen Rivierenland (RPB, 2011).

In het RPB is aangegeven dat opvang van agro-gelieerde bedrijvigheid, glastuinbouw en paddenstoelenteelt binnen de Greenpoort Gelderland (voorheen Betuwse Bloem) wordt opgepakt. Het ABC in Opheusden wordt specifiek benoemd als locatie, waarbij wordt aangegeven dat deze voor een specifieke doelgroep wordt ontwikkeld als hieraan behoefte is. Binnen de regio is besloten dat het ABC in Opheusden als agrotrein en niet als regulier bedrijventrein gezien moet worden. Daarmee valt het ABC buiten de reguliere programmering, waardoor de beoogde ontwikkeling van het ABC Opheusden in principe (planologisch) plaats kan vinden.

Structuurvisie Neder-Betuwe 2010-2020 (2010)

In de door de gemeenteraad vastgestelde structuurvisie wordt duidelijk ingezet op de ontwikkeling van het Laanboomcentrum en het ABC als onderdeel daarvan.

Structuurvisie Agro Business Centre Opheusden (2014)

De gemeenteraad heeft in december 2014 de structuurvisie ABC Opheusden vastgesteld. In de structuurvisie zijn de ruimtelijke, functionele en financiële kaders opgenomen voor de ontwikkeling van het ABC. Opheusden is het geografische midden van het Laanboomcentrum van Nederland, dat zich ook buiten de grenzen van de gemeente Neder-Betuwe uitstrekt binnen de gemeenten Buren en Overbetuwe, tussen de Waal en de Neder-Rijn, het Amsterdam-Rijnkanaal en de A50. De ambitie is om uit te groeien tot het toonaangevende laanboomcluster in de wereld. In dit cluster wordt circa de helft van de winst gerealiseerd door de productie van bomen en de helft door samenwerking en het beheersen van de marktketen. Ook elders in de wereld worden laanbomen gekweekt. Om aan deze concurrentie het hoofd te bieden is vooral een optimale samenwerking en het vergroten van de toegevoegde waarde in de marktketen van belang. Zo kan het Laanboomcentrum naast een productiegebied het brandpunt van de handel in laanbomen worden. De aanwezigheid van een fysiek kristallisatiepunt is hiervoor een duidelijke meerwaarde. Dan gaat het om het tot stand komen van een Agro Business Centre (ABC), waar verschillende aan de laanboomteelt gelieerde bedrijven samen komen en profiteren van elkaars nabijheid. In het ABC komt ook een beursgebouw voor fysieke maar vooral ook virtuele handel, en een representatieve ontvangstruimte. Op deze manier wordt het Laanboomcentrum klaar voor de toekomst.

4. CONCLUSIE

Er zijn plannen voor de realisatie van een Agro Business Centre te Opheusden. Uit onderzoek blijkt dat er ontheffing is vereist voor rugstreeppad, kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad.

Door voorafgaand aan de werkzaamheden het plangebied uit te rasteren buiten de kritieke periode van de rugstreeppad en deze te verplaatsen naar het gebied dat is aangewezen als natuur binnen het Agro Business Centre, wordt voorkomen dat soorten worden gedood of gewond in de aanlegfase. Binnen de natuurlocatie zijn tevens een nieuwe poelen voorzien dat ten goede komt aan (de voorplanting van) de rugstreeppad. .

Ten aanzien van een om te leggen beek waarin kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad leven geldt dat het omleggen van deze beek een tijdelijk effect heeft. Door het werken op een speciale manier worden de vissen niet gedood of verwond.

Op basis van bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de aanleg en het gebruik van het Agro Business Centre te Opheusden niet zal samen gaan met aantasting van het natuurlijk verspreidingsbeeld en de gunstige staat van instandhouding van rugstreeppad, kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad. Op grond hiervan is het aannemelijk dat de ontheffing Flora- en faunawet verleend gaat worden; de Flora- en faunawet staat de uitvoering van het plan niet in de weg.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601